

СИДІР ГОЛУБОВИЧ

“Політик-практик, що знає дійсність на галицькій провінції, людина з окремим зацікавленням для економічних питань, а водночас людина виїмкової погоди Духа, виїмкових товариських прикмет, стихійний оптиміст, що ніколи не піддається паніці, що не знає безвихідних ситуацій”. Ці слова М. Струтинського найповніше характеризують постать Сидора Голубовича, другого з черги прем’єра Західно-Української Народної Республіки (ЗУНР).

Народився 1873 р. у с. Товстенке біля Копичинців (нині Гусятинського району Тернопільської області) в селянській сім’ї. Його батько – дякоучитель, один з перших селян-діячів народовецького табору. Вже з батьківської хати виніс зацікавлення громадськими справами. Під час університетських студій у Львові молодий С. Голубович належав до найздібніших провідників академічної молоді. “Талановитий, солідний, зрівноважений, вічно усміхнений, стає улюбленцем своїх товаришів, вмie їх до-вкола себе об’єднувати і поривати до праці”, – відгукувалися про нього товариші.

Звернув увагу на С. Голубовича професор Михайло Грушевський, який одним із своїх завдань вважав налагодження українського політичного життя в Галичині. Тому цікавився близько не тільки своїми учнями, але й всією академічною молоддю. “З-під його руки” вийшла ціла низка молодих діячів, які пізніше відіграли провідну роль у політичному житті, зокрема в межах Української національно-демократичної партії (УНДП). Одним з надійних діячів, котрі вийшли зі школи Михайла Грушевського, був саме С. Голубович.

С. Голубович ще студентом брав активну участь у молодіжному русі, зокрема у масових акціях боротьби за український університет, став лідером “Академічної громади”. Після закінчення університету отримав ступінь доктора права, розпочав адвокатську практику. Відкривши адвокатську канцелярію в столиці Галицького Поділля – Тернополі, С. Голубович своїм організаційним хистом, своєю активністю здобув популярність у селянських масах. За

короткий час зарекомендував себе вправним юристом і активним громадсько-політичним діячем Тернопільщини. У 1907 р. на парламентських виборах С. Голубович не отримав посольського мандата. Яцко Остапчук у своїх спогадах “Подих з недавньої бувальщини” описав передвиборчу агітацію українських партій 1907 р. на Тернопільщині, в якій брав участь С. Голубович: “Ми обійшли добру третину нашої виборчої округи, яка мала 180 більших і менших громад з населенням 250000 душ. Решту громад ми залишили спільному кандидатові народовців і радикалів д-ру Голубовичеві”. Тоді було обрано Я. Остапчука. С. Голубович і польський кандидат Я. Заморський, не набравши відповідної кількості голосів у першому турі виборів, змушені були піти на додаткові вибори, в яких переможцем вийшов Я. Заморський.

1911 р. розпущено австрійський парламент і проголошено нові вибори. В Збаражчині кандидували ті самі особи, що й на минулих виборах: С. Голубович (від УНДП), Я. Остапчук (від УСДП) і Я. Заморський. Цього разу на передвиборчих вічах гостро критикували Я. Остапчука за те, що не вступив до Українського клубу в минулому парламенті. Віча ухвалювали резолюції про одностайну підтримку С. Голубовича.

Перемігши на виборах до Державної ради у червні 1911 р., увійшов до складу національно-демократичного крила Української парламентської репрезентації (УПР) на чолі з К. Левицьким, яке об’єднало 24 послів. Спільно з ними включився у гостру політичну боротьбу за реалізацію програмних завдань УНДП: розширення прав і свобод українського населення, прийняття демократичного закону про вибори до Галицького сейму, заснування українського університету. При вирішенні національних проблем українським парламентарям доводилося вести боротьбу на два фронти – проти проурядового та польського таборів. Значним результатом діяльності послів стало ухвалення нового виборчого закону. На виборах 1913 р. до Галицького сейму серед 31 українського посла був і представник Тернопільщини С. Голубович, що здобув визнання й авторитет гострими виступами на захист інтересів галицького селянства. На судовому процесі 30 червня 1908 р. С. Голубович, разом з К. Левицьким, Т. Окуневським, В. Загайкевичем і В. Старосольським захищали М. Січинського, який здійснив 12 квітня 1908 р. замах на намісника Потоцького.

На початку Першої світової війни С. Голубович увійшов до складу міжпартійної Головної української ради (ГУР), яка мобілізувала українські сили проти царської Росії з перспективою відновлення незалежної соборної України. Водночас у складі УПР у Відні спільно з її керівниками К. Левицьким і Є. Петрушевичем відстоював автономістські інтереси Галичини й наполегливо боровся проти приєднання краю до відроджуваної Польщі.

Досвідчений парламентарій, громадсько-політичний діяч був обраний до складу її представницького органу – Національної Ради. У першому уряді К. Левицького зайняв посаду державного секретаря судівництва. Саме під його керівництвом творилася важлива ланка механізму держави – правоохоронні органи. Зважаючи на складну ситуацію в республіці, насамперед воєнний стан, за пропозицією С. Голубовича тимчасово було залишено чинним попереднє австрійське законодавство у тих ділянках, де воно не суперечило тимчасовому основному закону ЗУНР. Збережено також налагоджену структуру судових інституцій, апарат окружних і повітових судів. Секретаріат судівництва опрацював присягу, яку повинні скласти усі судді й технічні працівники, низку змін і доповнень до існуючих законодавчих актів. Ці заходи відіграли велику роль у забезпеченні стабільного правопорядку в державі за складних умов війни.

Після падіння Львова 22 листопада уряд перебрався до Тернополя, де наприкінці грудня його голова К. Левицький подав у відставку. Національна Рада доручила С. Голубовичу сформувати новий кабінет міністрів. 2–3 січня 1919 р. у новій тимчасовій столиці ЗУНР Станиславові перша сесія Національної Ради затвердила склад Ради державних секретарів; С. Голубовича призначено головою уряду та державним секретарем фінансів, торгівлі й промисловості. Інші секретаріати очолили: внутрішніх справ – І. Макух, військових – полковник Д. Вітовський, зовнішніх – Л. Цегельський, судівництва – О. Бурчинський.

З перших днів існування ЗУНР її уряд шукав зовнішньополітичної підтримки у важкій боротьбі за незалежність. Природним союзником була Наддніпрянська Україна. Отже, однією з перших зовнішньополітичних акцій уряду С. Голубовича стало затвердження Національною Радою ухвали про возз'єднання з УНР. 22 січня 1919 р. урядова делегація на чолі

з Л. Цегельським взяла участь у проголошенні Акту злуки в Києві. Завдяки цьому Наддніпрянщина надала фінансову та продовольчу допомогу знесиленій війною Галичині. Зокрема за домовленістю С. Голубовича з урядом УНР впродовж першого кварталу 1919 р. в Галичину надійшло 233 вагони збіжжя, 730 – цукру, 127 – інших продуктів харчування та 5 млн гривень на закупівлю картоплі. Певну підтримку було отримано від урядів Угорщини й Чехословаччини.

Під керівництвом голови уряду реформувалися державні структури й місцеві органи влади, правоохоронні органи, збройні сили. Досвідчений юрист узяв особисту участь у перебудові судової системи. На території ЗУНР утворили 12 окружних і 130 повітових судів, а також Найвищий державний суд. Суддів обирало населення згідно з квотою (102 українці, 25 поляків і 17 євреїв).

Зважаючи на трагічні обставини відступу УГА, 9 червня 1919 р. нарада вищого керівництва ЗУНР ухвалила зосередити усю військову й цивільну владу в руках Диктатора, яким було обрано Є. Петрушевича. Функції уряду покладалися на корпус уповноважених, яких призначав Диктатор. С. Голубович склав повноваження голови уряду і був призначений уповноваженим з внутрішніх справ. Деякий час перебував у Кам'янці-Подільському, а після поразки визвольних змагань емігрував з групою державних діячів до Австрії. Закордонний уряд Є. Петрушевича осів у Відні (Австрія), де в серпні 1920 р. був реорганізований; С. Голубович поступився посадою Й. Ганінчаку, але продовжував співпрацювати з урядом до його саморозпуску 1923 р.

Після розколу в Українській народно-трудої партії (УНТП) у 1923 р., С. Голубович співпрацював з Незалежною групою. Незалежники рішуче втягнулись у дискусію з Народним комітетом УНТП, виступаючи за перегляд програми і тактики партії. Тиск Незалежної групи на лідерів-автономістів призвів до того, що голова партії Володимир Охримович відмовився від керівництва у грудні 1923 р. Незалежники о. Олександр Стефанович, Павло Евин, Степан Біляк увійшли до управи партії.

У своїй програмі, яка складається з семи розділів, члени Незалежної групи зазначали, що “УНТП стоїть на становищі

Соборної Української Самостійної держави та проголосили її основою політичної думки партії. На відміну від ухвали травневого (1923) з'їзду партії, незалежники виключили “добровільне призначення панування чужої нації на українській землі навіть на перехідний період”. Члени Незалежної групи вважали єдиним представником волі народу Українську Національну Раду, діяльність якої, на їхню думку, необхідно було відновити і доповнити її представниками Волині, Холмщини, Полісся і Підляшшя. Для політичної роботи за кордоном (дипломатичної, пропагандистської та ін.) пропонувалось утримувати закордонне представництво. Вплив процесів у радянській Україні помітний у пункті програми, де говориться, що “природною базою і могутнім та рішучим чинником у якнайскорішому і повному завершенню будівлі нашої держави є сам український народ, зорганізований в національний державний організм, без огляду на форму правління”. Пункти програми незалежників з економічних, соціальних та культурних питань були подібними до аналогічних програм інших партій національно-державницького табору, що створювало умови для їх тіснішої співпраці, насамперед, щодо захисту прав українського народу перед шовіністичним наступом польських правлячих кіл.

Зусиллями С. Голубовича та його однодумців здійснено спроби узгодження основних пунктів майбутньої платформи консолідації. Зокрема на нараді керівників українських політичних партій Західної України, яка відбулася 6 липня 1924 р. (незважаючи на різні підходи до такого об'єднання кожної з партій), все ж вдалося дійти до порозуміння в багатьох питаннях. У заяві, що стала результатом наради, уповноважені представники Української народно-трудової партії (УНТП) – С. Голубович, Українського соціалістичного об'єднання “Селянський союз” – Максим Чучмай, Української партії соціалістів-революціонерів (УПСР) – Семен Жук, Української радикальної партії (УРП) – Лев Бачинський, Української партії національної роботи (УПНР) – Самійло Підгірський, Української християнсько-народної партії (УХНП) – Олександр Барвінський від імені народу Західної України, прилученої до Польщі, у першому пункті зазначили: “Український народ непохитно обстоює своє природне право до незалежного державного життя,

освячене кров'ю в останній оружній боротьбі за своє національне визволення”. Засуджено намагання польської влади односторонньо розв'язати українське питання як внутрішньодержавне. Його мирне вирішення, на думку представників українських партій, можливе на основі реалізації права самовизначення шляхом вільного плебісциту. Особливо різкий протест прозвучав у заяві проти ухвали польським сеймом т. зв. “кресових законів”, які названо “провокацією українського населення і насильством на природних правах української нації”.

Така заява, з одного боку, на міжнародній арені підтвердила незмирненність українського народу з польським режимом, а з іншого, – підкреслила однозгідність національно-державних сил в основних політичних питаннях моменту. Однак розмови про вироблення конкретнішої платформи об'єднання відкладено на майбутнє.

Консолідаційні зусилля (у значно вужчому форматі) були увінчані створенням Українського національно-демократичного об'єднання (УНДО) – найвпливовішої легальної української партії 1920–1930-х рр. У 1925–1926 рр. С. Голубович брав участь в засіданнях її Центрального комітету. Після Народного з'їзду в грудні 1926 р. назавжди покинув громадсько-політичне життя. “Свідомо усунувшись від нього, – писав М. Струтинський, – опинився в безнадійних умовах особистого і родинного характеру. Трагедія людини, для якої громадська праця була стихійною потребою. Трагедія людини, що мала високе почуття національної та особистої гідності. Заломившись, витягнув консеквенції: осів на глухій провінції, і там коротав життя, переносючи терпеливо удари долі”. Помер 12 січня 1938 р. у Львові.

Література: Струтинський М. Памяті прем'єра ЗУНР – д-ра . Голубовича // Новий час. – 1938. – 17 січня; Литвин М., Науменко К. Історія ЗУНР. – Львів, 1995; Соляр І. Українське Національно-Демократичне Об'єднання: перший період діяльності (1925–1928). – Львів, 1995; Західно-Українська Народна Республіка. 1918–1923: Історія / Керівн. авт. колективу й відп. редактор О. Карпенко. – Івано-Франківськ, 2001.

Костянтин Курилишин